

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ НАРАДА МАЛАДЫХ ПІСЬМЕНІКАЎ

Паседжанні секцыі прозы

Найбольш цікавым момантам у працы празаічнай секцыі рэспубліканскай нарады маладых пісьменнікаў было абмеркаванне новай аповесці Івана Шамякіна «Глыбокая пашня».

І. Шамякін працуе напружана і плённа. Аб гэтым сведчыць не толькі колькасць напісанага ім, але і якасная розніца амаль кожнага новага твора ад усіх папярэдніх. Калі ў «Помсце», першай аповесці аўтара, пры ўсёй актуальнасці тэмы і высокім ідэйным узроўню, мелі значнае месца недахопы мастацкага характару, дык у апошнім творы гэтых недахопаў значна менш. Пэўна схематычнасць у абмалёўцы вобразаў, слабы пераіманні і штамп, даволі бедная мова — вось галоўныя недахопы амаль усіх ранейшых твораў Шамякіна.

У творах некаторых маладых празаікаў героі вельмі часта толькі ў выніку асабістых крыўдаў, якую прычыніў ім вораг, пачыналі ўсёдаляць сапраўдную сутнасць фашызма. У І. Шамякіна сацыялістычныя людзі пачынаюць вайну, яскрава ўсведам-

ляючы, што такое іх вораг. Здарова адчуванне сапраўднасці выяўляецца ў Шамякіна і ў правільным паказе партыйных работнікаў — кіраўнікоў партызанскага руху.

Усё сказанае няк не сведчыць аб тым, што Іван Шамякін перамог ужо ўсе свае слабасці, пераадолеў усе перашкоды на шляху да мастацкай сталасці. У аповесці маюць месца такія недахопы, як надуманасць вобразаў (немцы), штучнасць сітуацый, штамп. Мова ўсё яшчэ часамі залішне кніжная, агульная, слабая ў дыялагах, пазбаўленая нацыянальнага коларыту і адначасна замаскаваная дыялектызмамі.

Алена Васільевіч, якая ў пачатку гэтага года з пэўным поспехам займала аб сабе аповесцю «У прасторах жыцця», прыехала на нараду з апавяданнем «Звычайная справа».

На старонках нашага друку быў адзначаны гэты недахоп першай аповесці маладой пісьменніцы — залішня літаратурнасць. У новым творы Алена Васільевіч

даволі выразна выявіла сваю магчымасць ісці і пераадоліць ад назірання жыцця. Запамінаюцца вобразы, дэла замацаваныя адносіны паміж бацькамі і дзецьмі. Праз кніжнасць мовы прабіваюцца сям-там жывыя мясіны сакавітага дыялогу.

Апавяданні Ул. Дадзімова (г. Гомель), П. Абадоўскага і Е. Цыліна (Мінск), а таксама і творы іншых пачынаючых пісьменнікаў на жаль даюць мала падстаў для таго, каб сур'ёзна гаварыць аб навуцкасці ўласнага голасу іх аўтараў.

Гаворачы аб недахопах творчасці маладых празаікаў, удзельнікі нарады, можа назваць у першую чаргу аднабоковасць тэматыкі. Усе абмеркаваныя творы прысвечаны вайне. На тэму аднаўлення імі яшчэ нічога не напісана.

Прыкрай з'яўляецца і тая акалічнасць, што на агульнарэспубліканскай нарадзе маладых пісьменнікаў прысутнічала значна менш маладых празаікаў, чым на нарадзе ў Брэсце, дзе выступалі маладыя аўтары толькі некалькіх абласцей рэспублікі.

Работа секцыі дзіцячай літаратуры

На паседжанні дзіцячай секцыі былі абмеркаваны творы пачынаючых пісьменнікаў А. Каўко, В. Сурскага, К. Катковіч, М. Дадзінай, Н. Гілевіча.

У абмеркаванні іх твораў прынялі ўдзел Я. Маўр, П. Глебка, А. Якімовіч, Х. Мальцінскі, Э. Агіядзет, К. Губарэвіч, Л. Бэнда, П. Кавалёў.

А. Каўко прачытаў у секцыі два свае апавяданні. Лепшае з іх — «Піонер». У ім раскажацца аб герайчыну ўчынку хлопчыка, які дапамог параненаму саветскаму афіцэру выратавацца ад ворага. У апавяданні цікавы сюжэт, напісана яно свежай мовай і мае пэўнае выхавальнае значэнне. Другое апавяданне «У навалішчу» неадправавана кампазіцыйна і не мае стройнага сюжэта.

Настаўніца Мала-Ухавоцкай школы, Барысаўскага раёна, К. Катковіч прачытала сваё апавяданне «Самы дужы», якое было надрукавана ў часопісе «Бязрозга». У творы аўтар пераканаўча паказвае маральную перавагу саветскага хлопчыка над воражым салдатам.

Маладая паэтэса В. Сурская (Брэст) прачытала новыя вершы і два апавяданні. Н. Гілевіч надрукаваў некалькі сваіх вершаў у часопісе «Бязрозга». На секцыі ён прачытаў новыя вершы. Усе выступышыя адзначылі, што маладому паэту неабходна дамагацца дасканаласці ў апрацоўцы твораў.

Заклучнае паседжанне

Пасля двухдзённай работы секцыі адбылося заключнае паседжанне рэспубліканскай нарады маладых пісьменнікаў. Удзельнікі адзінадушна адзначылі, што нарада прынесла ім вялікую карысць, дапамагла глыбей разабрацца ў літаратурным працэсе, акрэслена вызначыла задачы, якія стаяць перад маладымі пісьменнікамі ў іх далейшай рабоце.

М. Клімковіч заклікае моладзь глыбей вывучаць жыццё, нястомна працаваць над узмацненнем тэарэтычных ведаў.

— Авілодзіце марксіска-ленінскай тэорыяй, — гаворыць ён, — яна дапаможа правільна разабрацца ў падзен жыцця і правільна іх адлюстроваць. Моладзь павінна ісці ў літаратуру з новымі тэмамі, новымі вобразамі, ісці смела, прыслухоўвацца да голасу крытыкі і не бацца яе, бо толькі смелая прычыпная крытыка неадхопаў дапаможа вашаму росту.

У сваім выступленні В. Вітка адзначыла, што маладыя паэты А. Бурдзель, Н. Гарулёў, М. Аўрамчык, Н. Чарняеў і іншыя парадавалі нас сваімі добрымі новымі творамі. Гаворачы аб тым станоўчым, што дала канферэнцыя для яе ўдзельнікоў, ён спыняецца і на асобных недахопах.

— Народа па колькасці ўдзельнікаў была невялікай. На перыферыі ёсць шмат здольных таварышоў, і ўдзел у рабоце такой канферэнцыі з'явіўся-б для іх вельмі карыснай школай.

Некаторыя даклады, што чыталіся для ўдзельнікаў, былі пабудаваны акалічна, адарвана ад творчасці сучасных рускіх і беларускіх пісьменнікаў. Найбольшую карысць прынес даклад П. Броўкі, у якім на канкрэтных прыкладах дадзена ўважэнне аб стане і надзённых патрэбах беларускай літаратуры.

Як адмоўнае, В. Вітка адзначае і тое, што творы абмяркоўваліся пасля іх чытання на слых, без папярэдняга азнамлення з імі ў рукапісах.

— Пасля Аічынай вайны, — гаворыць П. Броўка, — вялікім атрадам у літаратуру прыйшла наша таленавітая моладзь. Яна ўдзельнічала на франтах і барыцтвах з нямецкімі захопнікамі, цяпер — аднаўляе краіну. Такой моладзі ёсць пра што раскажаць. Сваімі тэмамі яна ўносіць свежую плынь у літаратуру. Але часамі маладым пісьменнікам не стае літаратурынага май-

стэрства, умання знайсці найбольш тыповыя з'явы для паказу жыцця. Патрэбна арганізаваць для іх сталую літаратурную вучобу непасрэдна ў абласцях. Абласныя газеты павінны быць цэнтрам, вакол якога групавалася-б моладзь.

П. Броўка ўзмае пытанне аб пашырэнні дзейнасці літаб'яднанняў. Гэтая дзейнасць павінна абмяжоўвацца толькі разглядаем павінна пачынаючых пісьменнікаў. Літаб'яднанні мусяць займацца пачатковымі прапаганда літаратуры, арганізацыяй літаратурных вечараў, канферэнцый вытоў, дыскусій па тых іх іншых новых творах.

Канферэнцыя выявіла значны творчы кадры. П. Броўка падтрымлівае пажаданне ўдзельнікаў нарады аб выданні маладзёжнага часопіса.

З вялікай увагай было выслухана выступленне народнага паэта БССР Якуба Коласа.

— Наш нямногалікі пісьменнікі калектывы, — гаворыць ён, — папоўніўся новымі здольнымі таварышамі. З гэтым мы можам вышываць сябе. Трэба толькі, каб літаратурная моладзь усё час рухалася наперад, развівала назіральнасць, узбагачвала сваю мову, веданне людзей.

Я. Колас стаяць перад удзельнікамі нарады задачу глыбейшага вывучэння жыцця.

— Калі я працаваў настаўнікам, я ўважліва вывучаў жыццё людзей. Прыслухоўваўся, аб чым яны гавораць, што іх хваляе. Вышкім гэтых назіранняў, гутарак і таго, што перажыў сам у час мастацкай работы, з'явілася аповесць «У Палескай глушы». Яшчэ прыклады. Калі я сядзеў у астрозе, перада мной вельмі ярка паўстаў малюнік маленства, прыроды. Я не думаў тады яшчэ аб напісанні паэмы. Хачелася проста раскажаць аб тым, што так малюніца паўстала ў маёй памяці. Я апісаў леснікову пасадку. Затым з'явілася жаданне напісаць большае. Так наступова вырастае паэма «Новая зямля».

Якуб Колас адзначае, што вышкім яго назіранняў за жыццём з'явіліся паэмы «Сымон-музыка», аповесць «Дрыгва» і іншыя творы. Ён заклікае маладых пісьменнікаў пры напісанні сваіх твораў выходзіць з таго меркавання, наколькі яны (творы) адпавядаюць інтарэсам народа і тым задачам, якія стаяць перад усёй саветскай літаратурай.

На заключным паседжанні нарады выступілі А. Стаховіч, Я. Маўр, П. Кавалёў, Н. Чарняеў, А. Каўко, Н. Гарулёў і Ул. Дадзімаў.

РАБОТА ПАЭТЫЧНАЙ СЕКЦЫІ

На двухдзённых запятках секцыі паэзіі, у якіх прынялі ўдзел П. Глебка, П. Панчанка, М. Лужаніч, А. Кучар, А. Бялявіч і В. Вітка былі практычна абмеркаваны многія пытанні паэтычнага майстэрства.

У першы дзень чыталі свае творы П. Прануза, А. Астапенка, С. Лісоўская і іншыя.

П. Прануза, аўтар кнігі вершаў, ужо даволі многа друкаваўся ў перыядычных выданнях. Тэматычным стрыманнем новых яго твораў з'яўляецца жыццё сённяшняй вёскі. Як было справядліва адзначана, новыя вершы паэта яшчэ не паказваюць яго значнага росту, не ўздзімаюцца над узроўнем напісанага ім раней. Аднак П. Прануза ўмее арганічна падыходзіць да тэмы і асэнсоўваць яе. Ён мае ўсе далейшыя дзеянні таго, каб яго голас вылучаўся паміж галасоў іншых маладых паэтаў.

З цікавасцю былі выслуханы вершы С. Лісоўскай, якія адзначаюцца непасрэднасцю пачуцця. С. Лісоўская прапавала пісаць яшчэ да ўз'ядання заходніх абласцей у адзіную Саветскую дзяржаву. Прычым тады яна часта вярталася да распрацоўкі сатырычнага верша. Адаілі з такіх вершаў, які востра высмейвае польскіх панюў, заслужыў агульнае адбярэнне прысутных. Поруц з гэтым было адзначана, што далейшаму развіццю здольнасці С. Лісоўскай вельмі шкодзяць старыя прыёмы паэзіі: умоўная прыгажосць, пышная дэкаратыўнасць і павярхоўны падыход да апісвання з'яў. Аўтару трэба пазбавіцца паказаных недахопаў, якія часта ставяць у супярэчнасць змест з фармальнымі асаблівасцямі твору. Не пазбавлены гэтых хібаў блізка да народнай песні вершы тав. Калесніканай. Ёй варты працаваць у галіне верша-песні. Творы такога парадку, якраз найбольш і ўдаюцца маладой паэтэсе.

Блікі М. Ярашэвіча, нядаўняга франтавіка, паказваюць на здольнасці аўтара і магчымасць працаваць у гэтым кірунку. Яму толькі трэба яшчэ значна пашырыць свой круггляд, папоўніць асвету, глыбей пазнаёміцца са спадчынай вядомых байкапісцаў.

Вершы Алеся Астапенкі дазваляюць гаварыць аб ім, як аб здольным паэце. У іх

многа новага, свежага і арыгінальнага. Але А. Астапенка не вельмі патрабавальна да сябе. Поруц з паасобнымі аналізамі і цікавым паэтычным дэталімі ў адным і тым-жа вершы паэта трапляюцца сырня, неадправаваная месцы. Гэта аслабляе сілу іх уздзеяння на чытача.

Вершы А. Бурдзеля і М. Аўрамчыка шчыра ўрадавалі прысутных навізнаю і шчырымі пачуццямі, умелымства проста і ў той-жа час глыбока падыходзіць да людзей, з'яў і рэчаў.

Вершы А. Бурдзеля пра мора сапраўды хваляюць сваёй мужнасцю і шчырасцю. Гірычны герой іх — сын саветскага народа, ён моцна любіць сваю радзіму і ўсюды, дзе-б ён ні знаходзіўся, з гордасцю дае адчуць, што ён саветскі чалавек. Вельмі цікавы шчыра вершы паэта «Кітайскія мініятуры». У гэтых вельмі сціпых абразках адчуваецца сапраўднае пачуццё, ёсць мастацкія абагульненні, відзен яны зрок, які ўскрывае сацыяльны бок з'явы. «Кітайскія мініятуры» пазбавлены налёту таннай экзотыкі, хоць і пабудаваны на экзатычным матэрыяле.

У многіх вершах А. Бурдзеля адчуваецца добрае майстэрства. Увесь яго дыялектон абавязнае паэта пераходзіць да тэм аднаўлення і будаўніцтва да сённяшняга дня нашай рэспублікі.

Вершы М. Аўрамчыка, надрукаваныя ў апошні час і прачытаныя на нарадзе, сведчаць аб тым, што паэт смела і павольна падыходзіць да штотдзённых і, здавалася-б, вядомых жыццёвых праў. Звірнуўшыся, напрыклад, да сторацкай алегтае сасны, ён паставіў яе не ў звычайнай прыроднай ўмове, убачыў яе не ў бары ці дзе-небудзь на ўзгорку, а сустрэўся з ёю ў вугальнай капальні, дзе сасна моцна трымае столь, каб не ашукцае зямляка, які верыць у яе надзейнасць.

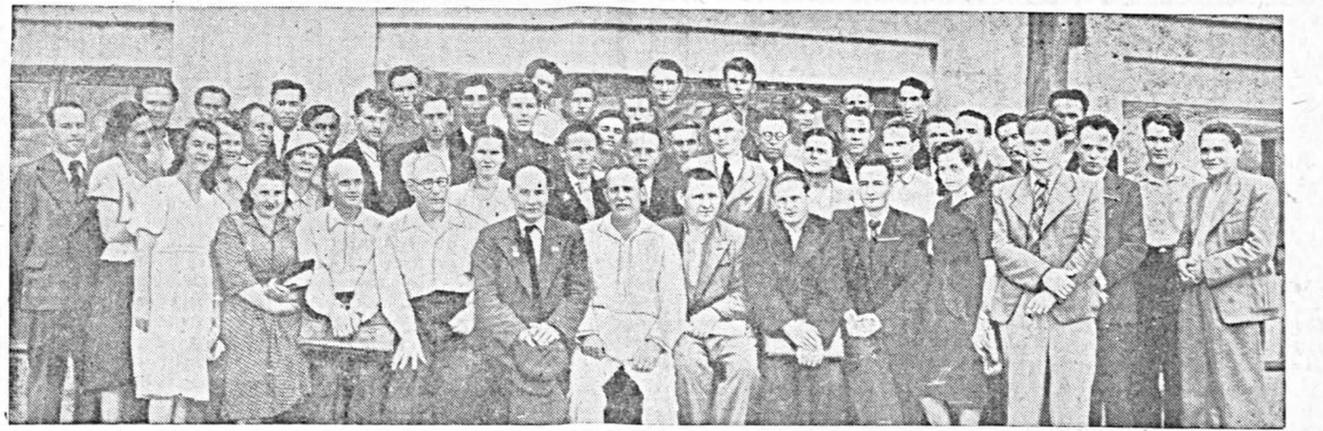
Бясспрэчна таленавіты паэт М. Аўрамчык у далейшай рабоце павінен дамагацца большай выразнасці думкі, шукаць скупейшага і дакладнейшага слова.

З цікавасцю вершамі на рускай секцыі выступілі паэты Н. Чарняеў і Н. Гарулёў. На секцыі былі абмеркаваны таксама вершы Э. Валасевіча і В. Варно.

На секцыі драматургаў

Робатай секцыі драматургаў кіравалі М. Клімковіч, Ул. Яфід, М. Модэль і іншыя. Секцыя абмеркавала дзве п'есы пачынаючых аўтараў.

П'еса А. Малаі «Наступ працягваецца» прысвечана паказу аднаўлення чыгуначнага транспарта. Маладому драматургу ўдалося адлюстраваць пафас творчай працы чыгуначнікаў. П'еса мае удалую кампазіцыю. Аднак аўтар не здолее акрэсліць характары герояў. Вельмі актуальна п'еса А. Макаёнка (Гомель) аб жыцці калгаснай вёскі П'еса гаворыць аб добрай назіральнасці аўтара.

Беларускія пісьменнікі сярод удзельнікаў рэспубліканскай нарады. У цэнтры Якуб Колас. Фота Г. Бугаенкі.

М. КЕРЗІН

Тэма саветскага патрыятызма ў выяўленчым мастацтве

Саветскі мастак у выбары тэмы кіруецца жаданнем сказаць нешта важнае, карыснае для грамадскай справы, сагрэтае бязмежнай любоўю да радзімы, да вялікіх законаў, якія ажыццяўляюць саветскія людзі пад кіраўніцтвам партыі і ўрада.

Нашае саветскае выяўленчае мастацтва з'яўляецца самым дасканалым у свеце. Кожны саветскі мастак у адносінах да мастацтва капіталістычных краін, якое выраджаецца, павінен адчуваць сябе настаўнікам і, як настаўнік, адчуваць вялікую адказнасць за ідэйны змест і дасканаласць формы, пры дапамозе якой выяўлены гэты змест. Ніколі нельга забывацца на тое, што змест і форма непарушымы.

З 30 год саветскае мастацтва прайшло вялікі шлях. Пад кіраўніцтвам партыі і ўрада саветскія мастакі стварылі ў жывапісе, скульптуры, графіцы творы, што вызначаюцца выключнай глыбінёй зместу і майстэрствам тэхнікі.

За трыццаць год створана столькі новых, прасякнутых пачуццём патрыятызма карцін, што мы можам назваць толькі некаторыя з іх, як напрыклад «Допит коммуниста» Ігансона, «Урачэнасць сацыялізма» А. Герасімава, яго-ж «Старыя», партрэт Ленінскай, «Незабытае сустрэча» Яфанава, «Балотнікі» Гарэлава, «Сенажыць» Пластавы, партреты работы В. Якаўлева і г. д.

Скульптура не ўступіла месца ў сваіх дасягненнях жывапісу.

У нашым беларускім выяўленчым мастацтве пачуццё саветскага патрыятызма

было тым пачуццём, што натхняла нашых мастакоў на стварэнне выдатных твораў. Даволі толькі прыпомніць дэкаду выстаўку ў Маскве, выстаўку «Ленін і Сталін» — арганізатары беларускай дзяржаўнасці, работы ў ДOME Урада ў Мінску, а таксама асобныя работы другіх мастакоў: «Даклад тав. Свардлова аб становішчы ў Мінску на гістарычным паседжанні 10-га кастрычніка 1917 года» — заслужанага дзеяча БССР В. Волкава, «Уваход Чырвонай Арміі ў Мінск (1920 год)» Я. Зайцава, «Сустрэча танкістаў з насельніцтвам у вызваленай Заходняй Беларусі ў 1939 годзе» Манасона. Заслужваюць вялікай увагі карціна «Сустрэча Чырвонай Арміі ў Беластоку ў 1939 годзе» работы мастакоў Я. Ціхановіча і І. Давідовіча, «У падпольнай друкарні» Касмачова, «Гістарычнае паседжанне ЦК КП(б)У ў Лёўне» работы заслужанага дзеяча мастацтва БССР І. Ахрэмчыка і цэлы рад партрэтаў правадыроў, паэтаў, пісьменнікаў, вучоных, артыстаў, знатных работнікаў індустрыі і сельскай гаспадаркі.

Скульптурныя ўпрыгожэнні ў ДOME Урада, бюсты правадыроў работы беларускіх скульптараў З. Азгура, А. Глебава, Арлова, Ізмайлава, бар'ельфы ў кулуарах і цэнтральны бар'ельф залі паседжанняў «з'езд» з велізарным партрэтам Сталіна работы скульптара А. Бембеля, а таксама цэлая галерэя партрэтаў народнага мастака БССР З. Азгура, конная група «Грамадзянская вайна» заслужанага дзеяча мастацтва БССР Глебава, — усё гэта можа служыць прыкладам вырашэння тэмы саветскага патрыятызма.

У партрэтах, якія ўпаміналіся, мы ўспрымаем іх саветскі патрыятычны змест, які выяўляецца перш за ўсё ў тым, што і тыпы і вобразы новыя, не падобныя на партреты мінулых год іх сваёй знешнасцю, ні сваім выяўленнем. Характэрна, што чым мацней і глыбей гэты патрыятычны змест, тым лепш выяўляецца іх этычная і маральная каштоўнасць, мацней уздзеянне іх на гледача.

Цікава было-б на прыкладзе беларускіх мастакоў прасачыць эвалюцыю развіцця выражанасці партрэтаў.

У першых партрэтах мы пераважна знайшлі-б выяўленне непакіснай волі і ўсё-перамагаючай энергіі, рысы, характэрныя творчасці З. Азгура, якія пазней былі ўзбагачаны выяўленнем разнастайнасці пачуццяў, што прасвечваюць вялікі выраз і ўносіць індывідуальнасць, жыццёвасць, чалавечнасць.

Тое-ж самае імкненне мы бачым і ў работах засл. дзеяча мастацтва А. Глебава — партрэт Янікі Купалы, Скарыны (праекты іх помнікаў, распрацаваныя сумесна з архітэктарам Заборскім).

Партрэт Гастыля, работы засл. дзеяча мастацтва БССР А. Бембеля, вырашаны ў іншым плане, у плане высокага пафасу, што выяўляецца не толькі ў твары, але і ў надзвычай эфектным, дэкаратыўным руху рукі. Несумненна, уся задума і выкананне прадкідвалы глыбокім пачуццём саветскага патрыятызма. У пафасе гэтай партрэта няма паўтарэння шматразова створаных вобразаў. Карціна засл. дзеяча мастацтва Я. Зайцава — «Уваход Чырвонай Арміі ў Мінск (1920 год)» — таксама ўся насычана гэтым пачуццём.

Карціна Манасона, уся паказвае сустрэчу танкістаў у вызваленай Заходняй Беларусі, аўсім нашаму падыходзіць да вырашэння гэтай тэмы. Сустрэня яна трактуе ў будзённых гарадскіх абставінах. Шчыра дэцельна, а якой напісана гэтая карціна, жыццёвы тыпаж — усё гэта вынік пачуцця саветскага патрыятызма, які натхніў аўтара.

Амаль усе ўпамінаўшыя работы, створаныя да Вялікай Айчыннай вайны, знішчаны фашысцкімі варварамі.

За час вайны і ў пасляваенны перыяд беларускае выяўленчае мастацтва зрабіла велізарныя поспехі. Вываўка, прысвечаная трыццацігоддзю саветскай улады, павіна гэтыя поспехі прадманстраваць. Натхнёны пачуццём глыбокага саветскага патрыятызма, беларускія мастакі, як і мастакі ўсёго Саюза, лічаць справай свайго гонару прыняць удзел у гэтай азнамянальнай выстаўцы, якая перад тварам усёго свету павінна паказаць вышчыню нашай культуры, нашу любоў да чалавека і клопаты аб ім.

Цяпер, калі творы яшчэ не закончаны, даюць іх ацэнку будзе рана. Мы можам толькі павадаміць некаторыя тэмы, над якімі працуюць цяпер беларускія мастакі, што жывуць у Мінску.

Заслужаны дзеяч мастацтва І. Ахрэмчык працуе над вялікай карцінай, якая паказвае прыём партызан таварышам Сталіным у Крэмлi. Гэтая складаная кампазіцыя на гістарычную тэму па сутнасці з'яўляецца групавым партрэтам выдатных дзеячоў партызанскага руху. Стварыць вобраз вялікага правадыра і палкаводца, паказаць вобразы партызанскіх камандзіраў, выявіць іх беззаветную любоў і адданасць правадыру народаў — вось якую задачу прадыктавалі мастаку яго саветскі патрыятычныя пачуцці.

Над тэмай «Партызанскі парад» працуе заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Зайцаў. Гэта вельмі вялікая палятна. На фоне панары та разбуранага Мінска перад трыбунамі, на якой знаходзіцца прадстаўнікі партыі і ўрада, праходзіць партызанскі атрад. Які прастор, каб выявіць сваю любоў да радзімы, растлумачыць, у сёлу якіх маральных якасцяў гэ-

тыя герайчыны масы абраноў Радзімы здабылі перамогу, прымусяць гледача перажываць веліч і урачыстасць моманту, урэшце — праўдыва захаваць для гісторыі адзін з абагульняючых момантаў Вялікай Айчыннай вайны.

«Пахананне танкіста» — над гэтай тэмай працуе мастак Манасон. Яго задача — перадаць бязмежную любоў да таварыша, якая жыве ў мужных, суровых краях на выгляд, байцах і камандзірах. Карціна задумана як рэквіем, як выяўленне смутку, які перажывае ўся краіна над загніўшым і гераічнай барыцьбе за незалежнасць і свабоду Радзімы, за шчасце чалавецтва.

Вось ужо трыццаць год, як засл. дзеяч мастацтва В. Волкаў працуе над грандыёзнай задуманай ім карцінай «Сустрэча Саветскай Арміі з вызваленым насельніцтвам горада Мінска». Паводле задумы аўтара карціна гэтая павінна адлюстраваць тую незабытую радасць, поўную высокага патрыятычнага ўдзіму, якую перажывалі жыхары сталіцы Беларусі ў гістарычны дзень — 3-га ліпеня 1944 года, адлюстраваць магучасць нашай герайчнай Саветскай Арміі.

У другой сваёй карціне В. Волкаў задумаў паказаць саветскую моладзь, нашыя кадры, ускрыць тую асноўную станоўчую якасць, якая забяспечвае нам перамогу і на палях сражэнняў і ў мірным будаўніцтве. Яго сын-мастак А. Волкаў працуе над лірычнай тэмай: зварот баіца з арміі да сябе на радзіму.

Мастак Цірко ў сваёй карціне ставіць задачу паказаць выключныя якасці саветскага чалавека, які можна памірае за Радзіму і самой сваёй смерцю атрымлівае перамогу над фашысцкімі вылюдкамі.

Мастак Я. Ціхановіч піша сцэну з партызанскага жыцця. Самагэт, які пралятаў над лесам, скінуў пасылку з «Вялікай зямлі». Людзі, якія мужна змагаюцца за Радзіму ў глыбокім тыле ворага, у сваёй вымушанай ізаляванасці моцна адчуваюць сувязь з «Вялікай зямлёй».

Над вобразамі вялікіх правадыроў працуюць мастакі Давідовіч і Касмачоў. Давідовіч імкнецца паказаць вобраз І.В. Сталіна ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Задума, якая дзе велізарны матэрыял для мастацкага твора.

Касмачоў працуе над карцінай «Ленін у Разліне» — тэма гэта ўжо шмат разоў выкарыстоўвалася мастакамі, але сваёй значнасцю і мастацкімі магчымасцямі для стварэння вобраза вялікага правадыра не перастае зноў і зноў прыцягваць увагу мастакоў.

Мастак М. Гусеў імкнецца ў сваёй карціне паказаць, як бадзёра і жшчэрадацца працуюць саветскія людзі ў Беларусі, аднаўляючы разбураную фашысцкімі варварамі гаспадарку.

Нешматлікая, але надзвычай моцная група скульптараў з нашымі ўздзімамі і энергіяй рыхтуецца да выстаўкі.

Народны мастак З. Азгур выявіў рад скульптурных партрэтаў. Разбор іх быў зроблены ў спецыяльным артыкуле, прысвечаным яго творчасці ў газеце «Літаратура і мастацтва» за № 28 ад 12 ліпеня 1947 г.

Засл. дзеяч мастацтва БССР А. Глебаў працуе над групай «Янка Купала і Максім Горкі». Задума мастака — паказаць поўную цэлай любові сувязь паміж вялікім пісьменнікам рускага народа і беларускім паэтам.

Засл. дзеяч мастацтва БССР А. Бембель выступае з бар'ельфным партрэтам вялікіх правадыроў — Леніна і Сталіна.

Малады скульптар Селіханав працуе над тэмай з Вялікай Айчыннай вайны.

Натхнёны вялікай любоўю да саветскай Радзімы, беларускія мастакі створаць новыя выдатныя творы, вартыя нашай вялікай сталінскай эпохі.

Творчасць маладых пісьменнікаў—удзельнікаў нарады

СУРОВАЕ СВЯТА

(Урывак з апавесці „Глыбокая плынь“)

Некалькі хвілін калі рэчка ляскалі стрэлы. Потым неак адрэаў усё сціхла, і з хат на вуліцы высыпалі людзі: жанчыны, старыя, малыя. Усе яны рушылі да школы, нібы хтосьці раней паведаміў іх, што трэба сабрацца іменна там. Тады праз акно ўбачыла, як спышалі людзі, хутка апынулася і выйшла з Віцём на руках. Па дарозе яна сустрэла бацьку.

Іван ШАМЯКІН

— А сёння ў Маскве, на Краснай плошчы—парад. Таварыш Сталін выступіў з прамовай. Наш правадыр узяў інавацыю, што хутка надыйдзе той час, калі німецкая армія пакойцца назад. Немцы занеслі вельгавыя страты на фронце. А тут, у тыле, кожным метр савецкай зямлі гарыць пад іх нагамі. Тысячы савецкіх людзей узялі зброю ў рукі і падняліся на святую барацьбу супроць азіяцкіх захопнікаў. Яны пакуюць тое, што паселі. Нашым партызанам павінен дапамагць кожны сумленны савецкі чалавек, кожны, кама дорога савецкая ўлада, кожны, хто чакае авароту сваёй бацькоў і сям'і. Не давайце немцам ні кілаграма збожжа, ні літра малака. Хавайце ўсё, што немагчыма схавачы—знішчайце. Паўвайдце нашы рады! Не верце хлусні фашысцкіх вырадкаў і іх халуду—паліцаяў і розных стараст. Гэта—зраднікі і падлюгі. Па кожным з іх плача вярочка.

— Нічога... нічога, не гаруйце. Хутка гэта скончыцца...

Маеўскаму хацелася вельмі многа сказаць сакратару, запрымаў яго ў сваёй гатоўнасці хоць зараз ісці ў партызаны, параіцца, раскажаць аб сваіх перажываннях, а для гэтага запрасіў яго да сябе ў хату. Але Лясніцкі адвярнуўся і пайшоў далей. Гэта няўважлівасць партызанскага камандзіра пакрыўдала старога.

«Кожны раз заязджаў на пасеку... Уважлівы такі быў... А зараз і гутарыць не хоча. Не верыць ён мне, ці што? Каму-ж тады верыць?»—з крыўдаю падумаў ён і выйшаў з нагоўпа, шукаючы вачыма Тацяну.

У гэты момант калі Карпа хутка прайшоў малады партызан і непрыкметна палажыў яму ў рукі скамечаную паперку. Ён уздрыгнуў ад нечаканасці, моцна сціснуў паперку і аглянуўшыся, заспяшаўся дамоў. У двары ён схавана пад паверх і там прачытаў запіску. І адрэаў таар яго прасвятлеў, на кароткі момант на ім прамільгнула хітравага ўсмешка.

«Карп Пракопавіч! Мне трэба з Вамі перагаварыць. Чакаю сёння пад вечар на Ягаднім, у рагу ідз дубамі. Ля,—прачытала Тацяна.

Маеўскі чакаў, што скажы дачка.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

ЗВЫЧАЙНАЯ СПРАВА

У хату, засопшыся, убегла чырванаштокая дзяўчынка гадоў семі. Вялікія чорныя вочы на момант спыніліся на незнаёмым твары, затым яна перавала погляд на матку, што сядзела на даве. Амаль не звяртаючы ўвагі на прысутнасць чужых людзей, яна ўсмешчалася на каленях у маткі і абхапіўшы смуглымі рукамі шыю і прышчынушыся да грудзей, ні-то загадала, ні-то запрасіла:

— Мама, есці!
— Чаго-ж табе даць, дачушка?—пащотна глядзячы непакорнай валасы дзяўчынкі і тулячы яе да сябе, запытала матка.

— Абы чаго!—ранейшым тонам «удакладзіць» сваю просьбу дзяўчынкі.
— Пачакай трохі, зараз тата прыедзе і будзем абедзець.
— А дзе тата?—ужо сур'ёзна запытала дачка.
— Старшыня паваў на нараду.
— На якую нараду?—працягвала дапытываць дачка.
— На нараду брыгадзіраў.
— А што яны там будуць рабіць?
— Будуць радзіцца, якую працу ў полі трэба хутчэй распачаць.
— А-а-а,—працягнула дзяўчынка такім тонам, быццам цяпер ёй усё было аразумела.
Яна памалчала, а потым хітравага аглядаючы ў вочы маткі, запрасіла:
— А можа-б ты мне дала чаго-небудзь у руку?
— А што-ж я табе дам, у руку? Палку хлеба, ці вуўш аёжкі вады,—пачартавала матка.
— Хітрая жанка!—запратставала дзяўчынка.— Я хачу смажанага,—працягнула яна.

— А хіба-ж гэта не смачна? — жартавала матка.

— Не-е, я хачу-у знеш чаго?.. мамка,—раптам зноў ажыўлася дзяўчынка і, весела публіскаючы вочкамі, тлумачыла:—мне дзв'ючаты чакаюць, мы пойдзем у бузкі. Дык ты мяне не трымай, а дай мне чаго-небудзь у руку і глядзіць, і я пайду. Мне няма часу,—ужо зусім падаросламу дадала яна.

Прывяна было наглядзець і слухаць размову гэтай высокай, немадаль ужо жанчыны з неспакойнай сям'ягродарай дзяўчынкай.

— Але ў вас мусіць вужая дзяўчынка,—умяшлася ў гутарку мая спадарожніца, настаўніца, якая ехала па прызначэнню ў школу суседняга калгаса, звяртаючыся да маткі, — яна-ж ніколедкі не падобна на маму.
Незвычайна смуглявы колер твару і ледзь-ледзь раскрасы прарэз вялікіх чорных вачэй дзяўчынкі нагадваў нешта ўсходняе і так рэзка адрозніваўся ад бланкітных матчыных вачэй.
Матка з дачкой міжвольна перагледзіліся, у поглядзе першай мільгнула лёгкая незадаволеннасць, а ў вачэй дзяўчынкі ні-то пытанне, ні-то засмучэнне. Але перамагавы ў сабе гэта раптоўнае пачуццё, жанчына, ішчы мацней прайскаючы дзяўчынку да грудзей і ціха ўсмешнушыся, прамовіла:
— Чаму-ж не мая? Хіба ўсе дочки павіны быць падобны да матак? Яна ў мяне ў татку задалася.
Дзяўчынка глянела, а пад ільба на незнаёму ёй жанчыну, пытанне якой балюча крунала не дзіцячы сэрца. У вачэй яе зніклі ранейшыя іскаркі бесклапотнасці і смеху.

тым двум партызанскім камандзірам тое, аб чым ведалі толькі Тацяна ды ён, і што яны трымалі ў вялікім сакрэце нават ад старэйшай замужняй сястры.

— Значыцца, сям'я ў цябе надзейная? — спытаў Лясніцкі.

Маеўскага трохі збянтэжыла гэта пытанне, і ён не ведаў, што адказаць. За яго адказаў Прыборны:

— Як бачыш... Але вось жонку яго трэба трымаць далей ад усіх такіх спраў... Не крыўдзіся, стары... Надобная баба, неразумная. Вось тут ты прамакнёўся, стары чараўнік.
Маеўскі нічога не адказаў, і хвіліну ўсё памалчалі.

Лясніцкі схамінуўся.
— Але да справы,—звярнуўся да Маеўскага.—Нам трэба твая дапамога, Карп Пракопавіч. Кажы адрэаў — аголен? Не быў?

— Вы крыўдзіце мяне, Павел Сцяпанавіч. Ды я хоць зараз гадоў да вас ісці. Дачку толькі дазваляюць ўзяць з сабой, з унукам. Чаго мне бяцца? Ведаю, за што пайду.

— Пакуль што ісці нікуды не трэба. Застанешся дома.

Карп уздыкнуў.
— Нам патрэбны надзейны далавец у вёсцы, да якога мы магл-б прыйсці ў любы момант і атрымаць патрэбную дапамогу. Разумееш? Мы давяраем табе амаль што сваё жыццё. Спадзяемся нае падвадзец...

— Павел Сцяпанавіч, ды я...
— Добра... Слухай далей. Герцаізма ніякага не трэба. Рэзальвер у кішэні не нясі.

Электрычным токам ударыў старога гэтыя словы.

— Ды вы... вы... адкуль ведаеце? І адначасова рука яго неак механічна выцягнула з кішэні кажуха рэзальвер.

Прыборны засмянуўся і ўзяў з яго рук «наган», пачаў уважліва аглядаць яго, праверяць дэяенне.

— Значыцца, твая задача. Трэба «падружыць» з новай уладай і потым пільна назіраць, асабліва за вашым старастам, за Бугаём... Справа ў тым, што ён звязваў з намі і запрымае нас у вянзасці да немцаў. Напрыклад, ён кляўся, што пажар дваіра і свірна—справа яго рук. Што ты скажаш на гэта?

Маеўскі паціснуў плячымі.
— Хто яго ведае... Я так думаю, ды і ўсё ў вёсцы, што гэта ваша работа. А зараз—не ведаю.

— Ну, дык вось... Трэба вышпіць. І наогул распазнаваць нашых актыўных працавіцаў і нашых таяных ворагаў. Правацы за Кулешам, Гаворач, што немцы яго з палова адлучылі. А за дарма яны не адпускаюць. Падбірай надзейных людзей, уцягвай іх у нашу справу. Трэба падняць народ... А для гэтага трэба раскажаць людзям святую большэвіцкую праўду. Мы табе будзем зводзіць Соўінформбюро перадаваць. Скарыстай для гэтай работы дачку, пляменніцу. Але рабі ўсё гэта вельмі асцярожна. Аб сувязі з намі, вядома, нікому не гавары. Вось і ўсё. У цябе нічога няма, Саргей?

— У мяне? Нічога. Калі што такое—да нас,—сказаў Прыборны і першы падняўся з зямлі, прытуліўся да дуба. За ім падняліся Лясніцкі і Карп. Стары быў вельмі ўзрушаны сустрэчай.

— Я і не ведаю, як вам дзякаваць, Павел Сцяпанавіч... Саргей Фядотавіч. Ураз усё праяснілася. А то-ж жыў нібы ў аме якой і не ведаў, што рабіць.

— Мамка, я пайду,—ціха запрасіла яна матку.

— А гэты чы чыкае не будзе?—неак асабліва пшчотна запытала жанчына.
— Не,—адмоўна пакруціла галавою тая,— я хутка прыду.
— Ну, бязь. Пачакай, толькі, я табе хлеба маслам намажу на дарогу. Дам у руку, як ты кажаеш,—спускаючы дзяўчынку з кален, дадала яна.

— Мамка, скажы татку, што я хутка прыду і паеду з ім снапы ваціць, хай пачакае.

Жанчына сядзела і церабда канец фартуха. Гледзячы ў акно і не чакаючы нашай просьбы раскажаць, яна ціха пачала сваё апавяданне.

— Не даядзючы Саратава, у мяне заваруў сым. У грудзях амаль нічога не было, і я пайла яго пераваранай вадой, якую з такімі цяжкімі мне ўдавалася даставяць на вакзалах. На пшчасце, крэху цукру вясло. Вось я падсаладжу і чайнай лымжачкай паю яго. Карміць яго боюся абы чым. Захваруў мой хлопчык. Што я не рабіла — усё дарама. Тае, як свечачка. Паралімі людзі злезлі з шпіталю і дзе-небудзь звярнуўшы ў дзіцячую кансультанцыю. Доехала да Саратава, злезла. Але і тут жо нічога не дапамаглі. Праз два дні памёр мой Мішка. — Яна спынілася на некаторы час; маўчала, амагаючыся з цяжкімі балючымі ўспамінамі, потым працягвала:

— Якраз у гэты дзень памерла жанчына, яе зывілі ў шпіталю, параненую асколкам. Казалі, у той час як разарвалася бомба, яна якраз карміла сваю дзяўчынку. Асколкам раніў грудзі, а дзіця не зачэпіў. Засталося жыць чудам... Мусіць такі праўда, што кажуць, як каму на жонцы, дык будзе жанчы, як бы там яно ні даявалася... А мой хлопчык...—яна зноў спынілася, замалчала, слёзы паліліся па твару, і жанчына не спынялася іх выціраць.
— Не памятаю, што я там рабіла і як

Паседжанне паэтычнай секцыі.

Фота Г. Бугаенкі.

Раман САБАЛЕНКА

Вершы аб прагным сэрцы

Мне сто разоў зваля пракувала,
А я казаў зяюлі: «Мала!».
З маленства прагу да жыцця
Я прад сабой нису, як сцяг.
Калі-ж падрос,
калі-ж падрос,—
З касой на ўломе сінх рос
На золку з паўкам выйшаў —
Шырэй за ўсіх займаў пракос
І кляў рады, як вышэй...
Я меру мора глыбіню,
Лятаў пад неба ў вышчыню:
І глыбіню—не глыбіня,
І вышчыню—не вышчыня.
Дарога мне да самай Эльбы
Здалася невялікай вельмі.
І на'т цяпер,
калі ўжо волаас сім,
Я падмаюся да росаў сінх
І не саджуся да тых пор,

Пакуль не ступіцца тапор.
Мне шмаг чаго зрабіць патрэбна:
Каб край наш быў
на свеце самым хлебным,
Каб хаты новыя глядзелі ў даячынь,
Каб раны цяжкія
навекі даячыць
Каб людзі мелі ўсё,
наго хацелі...
Мне шмаг чаго
патрэбна што зрабіць:
Да ста гадоў гарэць,
любіць
І не скажаць ніколі: «Досыць».
Не разу сэрца не папрасіць,
І гэта пэўна мне вядома,
Слабачку на'т на момант.
Жыццё мне маці падарыла колаіс
Не дая таго,
каб я сказаў: «Даволі».

Мікола ЗАСІМ

Герой працы

Гляджу на будынак
І вочам не веру,
Што гэтая праца
Належыць Валеру.
Таму, хто змагаўся,
Як леў, пад Масквою,
Таму, хто не здаўся
Над Волгай-ракою.
Таму, хто прайшоў
Па скаронім Бярліне,
Таму, чыё славай
Пакрылася імя.
Цяпер наш Валеры
У напружанай працы

Будзе пад неба
З брыгадай палаца.
Адна ў яго ўдеха,
Адна ў яго мэта:
Будынак настроіць
Каб болей за лета.
У тым адчувае
У душы асалоуд...
Такія героі
Патрэбны народу.
Машыны каб паболея,
Дамоў, хлеба, сталі,
Народ такіх любіць,
І любіць іх Сталін.

Н. ГАРУЛЕУ

Цвёрдае слова

Бліндажы
Разбіралі на дрывы.
Толькі знялі
Бярэнні з насцяў
І па чорнаму
Доу скацілі,
Як жыўныя
Разбегліся словы
На барне сукаватым
У пыле:
«Быў я тут
У сорах першым.—Пятроў».
Цвёрдым словам
Ніколі не ўмерці.
Смелы воін
Не страшыўся смерці,
Быццам дуб,
Што не зломіць і вепер.

Прагнуў сэрцам
Вярнуцца зноў.
Дні цяжкія
Не сцерлі тых саюў.
І па чорнаму
Наступальнага бою.
Зноў напісана той-жа рукою:
«Я прайшоў
У сорах трацім.—Пятроў».
І калгаснікі
Гэта бярно
У знак вяртання
Жывога Пятрова,
У гонар цвёрдага
Рускага слова,
На падмурк кладуць
Пад акном.
Пераклад з рускай мовы.

Паўлюк ПРАНУЗА

Гэта толькі турбот пачатак

Гэта толькі турбот пачатак—
Скрып нагрудных аборжам калес.
Але скардзіцца ўжо элеватар:
«Набудувайце да нібес».
Не ўмяшчу ў свае сховы ўсіх
тонаў,
Залатую зярнятаў раку...
Па чыгункі—эшалоны,
А трохтонкі—па бальшаку.
У калгаснікаў—светлыя твары:
Гэта-ж трэба за столькі гадоў
Ураджай небывалы ў гектара,
На пшчанай зямлі—сто пудоў!
Гэта толькі турбот пачатак—
Тоны першыя чыстых зярнят.
«Што-ж ты скардзішся, элеватар?»
«То не скарга—ад радасці жарт.
Я к паслугам настомны, гатовы
Суткі круглая—дзень і ноч—
Ураджай першыя тоны
Я заўсёды прыймаць ахвоў».

А. ЯБЛОНСКІ

Залатыя каласы

Ападаюць
З дзіўным авонам
Кронлі буйная расы.
Наліліся на загонах
Цямкі зернем каласы.
Глянё—
Калышцаца,
Як мора,
Хлеб калгаснай паласы.
Замынаць мы выйдзем скоры
Залатыя каласы.
Разаллюцца па прасторах
Песні звонкай галасы—
Будзем жаць
Да ўскоду зорак
На загонах каласы.
І снапы тугія звязжам,
Моцна скруцім паясы.
Хто не глянё,
Кожны скажа:
Залатыя каласы,
Дзякуй, дзякуй,
Родны Сталін,
За пудоўныя часы!
Дні шчаслівыя насталі,
Нам аб шчасці заспявалі
Залатыя каласы.

вось, на табе... А дзяўчынка зноў: і вясёлая і ласкава— а да яго не ідзе.

А потым, дзякуй богу, памаленьку, памаленьку стала прывыкаць. Цяпер іх вядой не разьліць. Куды ён, туды і яна. Ён ідзе з «казю» на поле мераць, і яна ўслед за ім бязіць. А назад вяртаюцца—удваіх «казю» нясучы. Данамога бацьку ўжо ёсць,—шчасліва засмялася яна.

— Яна-ж, мусіць, жо ведае, што вы—не яе маці? — не ўтрымалася настаўніца, каб не задаць яшчэ адно пытанне і да канца не давесці гэта, не зусім звычайную гісторыю.
— Ведае, — уздыхнула жанчына. — Доўга мы ёй нічога не казалі, а сама яна вядома ні аб чым не здагадалася, а адночы прыбгае дадому і аж захо-дзіцца ад плачу. Я так і абамлела. Дума-ла, можа хлупчыкі пакрыўдзілі на вуліцы. Ледзь толку дабілася: нехта з дзяцей сказаў, што ў яе няма ні маткі, ні бацькі, і што яна чужая нам. Можаче сабе ўявіць гэта дзіцячя гора. Я доўга раскавала ёй праўду, а яна, як дарослая, рускі: Іван Міхайлавіч Пятроў. А маці татарка. Дзіўнае такое імя, не выклікае для нас: Еўгер. Маладая зусім яшчэ была.

— Ну, а як ваш гаспадар сустрэў вас з дачкой?
— Не ён нас сустрэкаў, а мы яго. Мы-ж раней вярнуліся з эвакуацыі. Яго толькі праз год дэмабілізавалі. Нічога. Спачатку, вядома, яму было і дзіўна і неак няручна з ёю, усё дзіўчусь ён яе, на руці не браў, ды і яна, як ваўчок, на яго паглядзела. Ча-сам працягне ён рукі, зробіць выгляд, што хоча злявіць яе, гляджу я на яе, і сэрца кроўю абальеца: вочкі глядзяць напужайна, сама ўсё неак сцісценца, дрыжыць і хутчэй бязіць да мяне. І так цягнулася з год. Чаго я не перадумала, ніўжо, думаю, яны так заўсёды і будуць бяцца адно другога? Рыгор мой — чала-век мяккі, ніколі я не бачыла яго злос-ным, ніколі не чула паганана слова, а

Пачну яе ўгаварываць: хіба-ж табе, кажу, дрэнна? А яна спэхмурнее, маўчыць або плача. А потым памаленьку, памаленьку пачаў боць яе адыходзіць ад сэрца, зноў павясцелася, а там і на вуліцу пабегла. Дзіцячя сэрца, яно хутка зажывае, у тым, можа, яго і шчасце, — раздумліва закла-чыла яна.

Мы ўсталі і пачалі гораца дзякаваць гаспадарню за смачны бярэзавы квас, якім яна нас напала, і за яе гісторыю, што яна раскавала нам аб сабе так проста і шчыра.
— Ды што-ж асаблівае я зрабіла? — здзіўлілася жанчына.—Ці я адна такая? Та-кіх матак, мае галубкі, цяпер многа. І нічога тут асаблівага няма. Звычайная справа.

„Атэла“ ў Рускім тэатры БССР

Л. ЛІТВИНАЎ

Шакспір знаходзіць жывы водук у совецкай аўдыторыі. Нема ў Савецкім Саюзе буйнага тэатра, у рэпертуары якога не было б аднаго ці некалькіх твораў Шакспіра. Мы можам смела сцвярджаць, што Захад і Америка знаўрад ці могуць пахваліцца тым, што там за апошнія 10 гадоў была сыграная роля Атэлы так многа разоў у выкананні майстроў сцэны, як у нас.

Юр'еў, Астужаў, Леанідаў, Папазан, Мардвінаў, Арыкоў, Харва—гэта няпоўны спіс выканаўцаў ролі Атэлы, вядомай буйнейшых тэатраў Саюза, не гаворачы аб шматлікіх пастаноўках трагедыі на перыферыйнай сцэне.

Такія жывыя сувязі совецкай сцэны з творчасцю вялікага драматурга.

Пяць пра спектакль „Атэла“ ў Рускім тэатры БССР—гэта першы з усіх і галоўных чынам гаворыць пра вобраз Атэлы, створаны А. Кіставам.

З А. Кіставам мы ўпершыню пазнаёмліся па яркаму і саканітаму выкананню ім ролі Тобі Бялч у „Дванаццатай ночы“.

У ролі Атэлы Кістаў паўстаў перад намі як буйны, смелы і цікавы майстра сцэны. Атэла Кістава—гэта твор мастака ўдумлівага, палымнага, разумнага і вострага. Кістаў—актор совецкай школы. У яго ігра спалучаюцца філасофская думка, задушэнасць, праяўляюцца рэалістычны характары, трагедыя велькі характары і багата гукавая і пластычная тэхніка.

У душы жывуць успаміны аб выкананні гэтай ролі карыфеем совецкай сцэны. Мы добра памятаем і палымнась Папазана, і адухотленую рамантычнасць Астужава, і высокародную дэкламацыйнасць Адэльгейма.

Але, думаеца мне, ігра Кістава нечым істотным прадаўжае дасягненні лепшых совецкіх актараў, якія выступалі ў ролі Атэлы. Гэтая роля была сыграная ім упершыню прыблізна ў 1935 годзе ў спектаклі „Богатая рэалістычная тэатра“. Праз 10 год актара, узбагачаны вялікім жыццёвым і сцэнічным вопытам, зноў вярнуўся да неўміручага шакспіраўскага вобраза, на гэты раз сумесна з рэжысёрам В. Галаўчыным.

Стварэнне тэатральнай традыцыі выканання—гэць жывы працэс узаемаўплываў актараў, перадачы ад майстра да майстра псіхалагічных і эмацыянальных адценняў, ідэйных акцэнтаў у тэатраўцы вобраза, шчаслівых знаходак.

У ігры Кістава адчуваецца і водгукі мовы Астужава, і палымнась Папазана, і рафініраваную деталіроўку Юр'ева, і розум, Адэльгейма. Тут работа старэйшага актара пакалення памножана на арыганальную распрацоўку вобраза адораным і прагрававальным да сябе совецкім мастаком—Кіставам.

Атэла Кістава—манументальная, глыбока чалавечы, духоўна прыгожы, трагічна велічы. Атэла Кістава—таленавіты падкаводзец, чалавек бездакорнай чыстаты душы, добры, велікадушны, разумны і шчыры, прэсты і ведчы, прыябны і іна-дзілачаму непасрэдна ў моманты лірычнай усхвалёнасці. Шчасліва знойдзена знешнасць Атэлы: ён не прыгожы, не дэкаратыўны. Атэла Кістава немалоды, але поўны прыябнасці мужчынскай сілы, даброты, розуму і натуральнасці.

Кістаў цудоўна перадае „ўсход“ у паводзінах і вымаўленні Атэлы, натуральна

прыгожа носіць вопратку, добра іграе рэчымі (меч, кветка). Майстры сцэны гаварылі заўсёды, што для выканання Шакспіра патрэбны „голас, голас і голас“. Голас Кістава—яго глыбокі і прыябны на тэмбру барытональны бас, магутны, гнуткі шмаг у чым садзейнічае сле ўражання. Кістаў—віртуоз пластычнага малюнка. Яго рухі па лёгкасці, мужнасці і выразнасці часам нагадваюць рухі пантэры. Рад месцаў ролі пакідае вельмі глыбокае ўражанне, а асобныя моманты ўздзімаюцца да сярэдніх трагедыянага гучання, узрушаючы сэрца веліччу душы чалавечай, аднолькава прыгожай у каханні, у радасці і пакутах.

У каханні Кістава-Атэлы да Дзэдэмона многа светлай, дзіцяча-чыстай і найбуйнай пяшчотнасці. Юнацка-светлая ўсмешка шчасця ў гэтай немалоды, мужнага чалавек, таксама як і адносіны яго да Дзэдэмона, нёбы да часогі кволага і вельмі каштоўнага, здзіоцца вельмі натуральным. Ва ўсім гэтым—сапраўдны пазіцыя чыстай народнай душы, чужой аддзянасці і манернасці. Сустрэчы Атэлы з баявым таварышам на Кіпры поўныя задушэнасці. Цудоўна выяўлена высокая роднасць, прэстата і сэрцанасць яго ў дачыненні да людзей. Яскрава падкрэслена бяспіраснасць і доверлівасць гэтай таленавітага і харомага падкаводца. Гэтая доверлівасць і з'явілася прычынай пагібелі Атэлы.

Кістаў чытае шакспіраўскі верш у шырокім дэкламацыйным стылі, натуральна і тэмпераментна.

На здымку (злева направа): арт. Л. Вальднер у ролі Дзэдэмона і арт. А. Кістаў у ролі Атэлы. Фота Г. Бугаенкі.

Надоўга запамінаецца Атэла, які згінае меч, стрымліваючы сваю ярасць, выкліканую парушэннем Касіеі вайскай дысцыпліны. Страта прытомнасці Атэлы ў I сцэне 4-га акта, ігра яго з кветкай і вокліч „жа-ліва!“ ў III сцэне 3-га акта, выкананне прысуда над сабой у фінале спектакля і рад іншых сцэн пакідаюць надзвычай глыбокае ўражанне. А пранікнё-

нае гучанне сказа: „Яна мяне за мукі пакахала“ па-сапраўднаму ўзрушае глядача.

Кістаў выразна выяўляе канцэпцыю трагедыі: Атэла—не раўнінец, а чалавек, які помсціць за зьянавае каханне і гонар, за падмануты давер. Ён бескампромісны суддзя і змагар супроць перамагаючай (як яму здаецца) подласці чалавечай („зрадцы“ Дзэдэмона).

І ў гэтым сэнсе Атэла Кістава—значнае дасягненне актара і тэатра.

Пры ўсім тым я лічу дыскусійнай важнейшую рысу ў характарыстыцы Атэлы-Кістава. Яго Атэла—чалавек, які жыве пацудзімі бодзь, чым розумам. Кістаў некалькі вядуло інтэлектуальны свет Атэлы, аддаючы прымаг эмацыянальнаму і тым некалькі зніжае „філасофскі маштаб трагедыі“.

Захапляючыся стыхій „афрыканскіх“ пацудзіў Атэлы, Кістаў дзе-нідзе грашчы натуралістычным выяўленнем іх. А галоўнае: занадта хутка і дэка паверыў Атэла Кістава нагаворам Яга. Адгэтуль пацудзі некаторага расчаравання ў героі. У гэтым сэнсе вырашалым з'яўляецца III акт. Шакспір не пакінуў нам рэмарк псіхалагічнага парадку, прадаставіўшы свабоду тлумачэння тэкстаў. Тым больш аспіроўна трэба быць рэжысёру і актору ў вызначэнні актёрскіх задач. Я перакананы ў тым, што Атэла доўга не верыць нашэй-ваным Яга, унутрана ўсё вытлумачаючы залішняй падазраюсцю „сябра“. „Атэла ад прыроды не раўнінец, інаўварт—ён доверлівы“,—скажуць Пушкін. Гэта глыбокая праўда. І доверлівы ён больш за ўсё ў адносінах да станоўчых якасцяў людзей, а тым больш каханай Дзэдэмона.

Атэла Кістава занадта хутка і лёгка пачынае адчуваць і выяўляць шаленства і ярасць. Тым самым, міма волі актара, ён выклікае часамі ўраўненне аб сабе, як аб чалавеку, якога лёгка асяяляе стыхій пацудзіў, афект; узнікае сумненне ў сіле яго каханай да Дзэдэмона і ў сіле яго розуму. Гэта, паўтараю, некаторае скажэнне філасофскай канцэпцыі вобраза.

З другога боку—трагічнае адчуванне канца яго шчасця, адчуванне, якое рана з'яўляецца ў Атэлы Кістава, вымушае актара аднастайна выконваць ролю ў апошніх двух актах. Кістаў выяўляе вельмі рана фантазію ў тым, каб расквіць гэтыя два акты, і ўсё-ж ён не можа пазбегнуць аднастайнасці, таму што характар актёрскіх задач аднолькавы. І натуральна, што так званы катарсіс ролі—момант, калі ён даведваецца аб нявінасці Дзэдэмона,—не насычаны той радасцю, якую Атэла павінен быць адчуць, калі вера ў сумленнасць, у каханне Дзэдэмона вярнулася ў яго зраненую душу.

На шчасце—гэты налёг гіпертрафіі стыхій пацудзіў, вядома, можа быць выпраўлены.

У цэлым, паўтараю, Атэла Кістава высокамастацкі вобраз. Але гэта нельга сказаць аб усім астатнім у спектаклі.

Трэба сур'ёзна папракнець мастацкае кіравніцтва тэатра ў тым, што яно не прадаставіла рэжысёру рад актараў, якія маглі б упрыгожыць ансамбль і стварыць годнае абкружэнне для ігры Кістава.

Ансамбль—разумнае спектакля, як цэлага і стройнага твора „мастацтва—гэта

адно з асноўных дасягненняў нашага тэатра, немагчымае нідзе ў свеце, акрамя совецкага тэатра.

Але імяна ансамбля і няма ў пастаноўцы трагедыі „Атэла“ (а тэатр усема дамагца яго, што відаць у спектаклях „Рускае пытанне“ і „Старыя сябры“).

Прыкра, што другародныя вобразы спектакля павярхоўна распрацаваны, а ў сэнсе „нямога“ антуражу салдат, слуг і інш.—дапушчана безгустоўнасць. Зольнага актара—І. Ражба—яўна „нехапае“ для стварэння Яга. Ражба ўсё будаваць вобраз. Гэта відаць хаця-б з таго, што ён здолеў ярка сыграць ролю Кеслера ў „Рускім пытанні“. Але ці Яга чужы прыродзе актара, ці гэтая роля „не па сілах“ яму яшчэ. Вобраз Яга атрымоўваецца статычным. Нават тэма злосьнай радасці Яга, калі Атэла заблытаўся ў яго паўчынні—не распрацавана актарам. Яга—Ражба—аднакаляровы, сухі, часамі хадульны.

Занадта прасталінейны і аднакаляровы Брабэцкі—Арыянскі.

Нельга адмовіць Дзэдэмену—Л. Вальднер—у лірычным адчуванні ролі. Яна шчыра і кранальна ў апошнім акце, асабліва ў песні „Іва“. Але артстка не ўлічыла, што Дзэдэмона—не Афелія, не кволае, не базальнае стварэнне.

Дзэдэмона стаіць у радзе мужных жанчын Шакспіра, як Порцыя, Джульета, Явела, Катарына, Віола і інш.

Дзэдэмона—сапраўдны жанчына Адраджэння—смейла, да канца верная імкненнем сэрца і розуму, якая свядома ідзе на разрыў з сям'ёй... Вальднер знаходзіцца ў палоне „класічнай“ дэкламацыйнай вершы, што робіць яе ігру, асабліва ў першых актах, занадта ўмоўнай, мадавыразнай.

А. Абухачы, імкнучыся звысці „народнае“ ў характары Эмілі (і гэты правільнае імкненне), сыграла не Шакспіра, а хутчэй Астужоўскага і стыльва выбываецца з спектакля. Яе Эмілія пабулаўна трагічна і чыстата пацудзіў.

Радрыга (Шпанскі) трактараны як буйным вобразам. Ігра актара яркая, але няправільная. Радрыга—гэта машчэства, на якое абспіраецца Яга. Ён і подлы і брудны.

Бескаляровыя Касіеі-Варлаў, Мантаню-Вішкар, Ладавіко-Альтшулер, Б'янка-Гольдзіна, Севатары—Трылінг і Позін, Дж-Пельцэр.

Усё гэта пакідае прыкрае ўражанне.

Афармленне спектакля (мастак М. Гафт) нездавальняюча. Пляншоўка сцэны раздроблена. У выніку гэтай пластычнага вобраза спектакля не пакідае цэласнага ўражання. Дэкарацыі выкананы абыякава і нехайна. Кідаюцца ў вочы дрэнная лэка, безгустоўны і бедны па фактуры фіранкі. Таксама надзвычай нехайна майтэроўка.

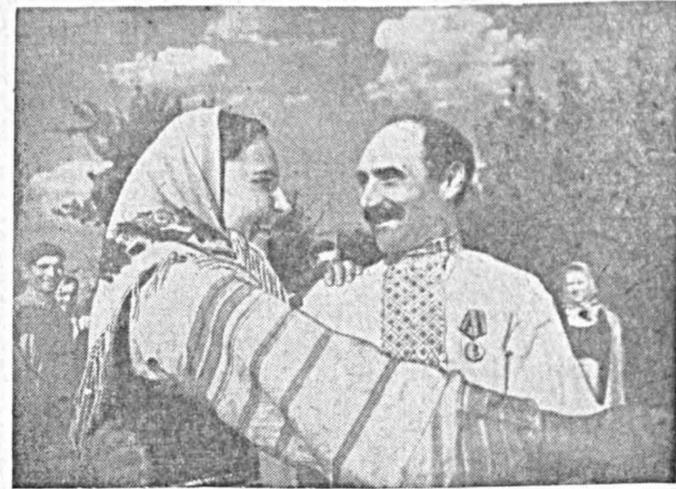
Не задавальняе і рад касцюму, вытрыманых чамусьці ў імянай, невыразнай каларовай гаме.

Музыка Тэйтльбаума сентыментальная і бедная. У ёй няма яркіх лейтматываў.

На жаль, мала дапамагае Кістава неспіцяр спектакля і тое, што такія сцэны, які сенат, Кіпр, фінал не распрацаваны.

„Масавыя сцэны“—прымітывыя. Агульны тон спектакля—няроўны з-за адсутнасці актёрскага ансамбля.

І ўсё-ж спектакль пакідае добрае ўражанне. Гэта—вынік сілы Шакспіра, блізаці яго да нашай аўдыторыі і, галоўным чынам, таленавіта і майстэрскай ігры Кістава, які ўнёс уклад сваёй Атэлы ў совецкую сцэнічную шакспіралогію.

Народны хор сяляна Вялікае Падлессе Ляхавіцкага раёна Баранавіцкай вобласці да 30-годдзя Вялікага Кастрычніка рытуе святочную праграму. На здымку: салісты танцавальнай групы М. Смаршчок і М. Булка выконваюць беларускі народны танец „Полька“.

Фота А. Дзітава.

І. НІСНЕВІЧ

Першы беларускі цымбальны канцэрт

Гэтымі днямі музычна-рэпертуарная камісія Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністэрстве БССР прыняла і рэкамендавала да выканання канцэрт кампазітара Д. Камінскага для цымбала-соло ў суправаджэнні беларускага народнага аркестра.

Канцэрт Д. Камінскага з'яўляецца эталонам у гісторыі беларускай музычнай культуры. Гэты твор упершыню як-бы падсумоўвае ўсе выканаўчы і канцэртны магчымасці, якіх можна дамагчыся ад беларускага музычнага інструмента—цымбала ў такой буйнай і віртуознай музычнай многагаскавой п'есе, якой з'яўляецца інструментальны канцэрт.

У сваім канцэце кампазітар Д. Камінскі выкарыстаў у надзвычайна разгорнутых формах і маштабах усе тэхнічныя прыёмы і гукавыя эфекты, якіх можна дамагчыся пры ігры на цымбалах. Тут і прыём ігры кічкамі (малаточкамі) „стаката“, „трэмолэ“, прыём ігры палцамі „спічкаката“, удары па струнах не толькі ніжняй мяккай фільцавай (войлачнай) часткай малаточка, але і верхняй—драўлянай, што дае больш востры і тэмбрыва-афарбаваны гук і г. д.

Канцэрт для цымбала-соло складаецца з трох частак. Увесь ён праяснуты беларускай народнай песняй мелодыкай.

Першая частка канцэрта напісана ў форме санатнага алера. Пачынаецца яна з невялікага жывага аркестравага ўступу, які пераходзіць у рад варыяцый у цымбала-соло і аркестра на тэму ігравай беларускай народнай песні „Саўка ды Грышка ладзіў дуду“. На элементах гэтай тэмы пабудаваны і фінальны марш усёй часткі, які лагічна завяршае не толькі трэцюю частку, але і ўвесь канцэрт.

Канцэрт Д. Камінскага, калі не браць пад увагу таго, што ў ім адсутнічае „эскеро“, ўяўляецца „традыцыйным“, прычым, ён традыцыйны не толькі паводле формы, але ўзасткова і паводле гармоніі. Гэта трохі прыбядняе ўвогуле ўдалы канцэрт.

Неабходна, каб каштоўнае пачынанне кампазітара Д. Камінскага—стварэнне канцэртнай літаратуры для беларускіх народных інструментаў, было падхоплена другімі беларускімі кампазітарамі.

Распрацоўка першай часткі пабудавана на матэрыяле абодвух тэм. Перад ёй ідзе віртуозна каденцыя (рад тэхнічна складаных пасажаў цымбала-соло без суправаджэння аркестра), якая добра падрыхтоўвае слухача да няменш віртуознай распрацоўкі.

Рэпрыза першай часткі пабудавана на матэрыяле першай тэмы. Яна параўнава невялікая і пасля яшчэ адной каденцыі цымбала-соло пераходзіць да надзвычайнай жывай і налорыстай коды.

Другая частка канцэрта для цымбала-соло ў суправаджэнні беларускага народнага аркестра напісана ў выглядзе вядомай Паволле формы—гэта трохчастковая песня.

У другой частцы кампазітар дае магчымасць салісту апрача сваёй тэхнікі паказаць яшчэ і канцэнтну (павучасць) інструмента.

Другая частка канцэрта пабудавана на матэрыяле двух беларускіх народных песень. Першая песня—павольная і надзвычай павучая, вясельная: „Ой, ляцелі гусанкі“. Другая песня—іграва „Рабіна“. Таксама, як і першая частка канцэрта, другая частка пабудавана на прычыпе супроцьпастаўленняў магчымасцяў беларускага народнага аркестра магчымасцям цымбала-соло.

Фінал канцэрта (трэцяя частка) пачынаецца з хуткага, выразнага аркестравага ўступу, які пераходзіць у рад варыяцый у цымбала-соло і аркестра на тэму ігравай беларускай народнай песні „Саўка ды Грышка ладзіў дуду“. На элементах гэтай тэмы пабудаваны і фінальны марш усёй часткі, які лагічна завяршае не толькі трэцюю частку, але і ўвесь канцэрт.

Канцэрт Д. Камінскага, калі не браць пад увагу таго, што ў ім адсутнічае „эскеро“, ўяўляецца „традыцыйным“, прычым, ён традыцыйны не толькі паводле формы, але ўзасткова і паводле гармоніі. Гэта трохі прыбядняе ўвогуле ўдалы канцэрт.

Неабходна, каб каштоўнае пачынанне кампазітара Д. Камінскага—стварэнне канцэртнай літаратуры для беларускіх народных інструментаў, было падхоплена другімі беларускімі кампазітарамі.

Ів. КУДРАЦАЎ

Статычнасць і схематызм

З усіх апавяданняў, змешчаных у часопісах „Беларусь“ і „Полымя“ за 1947 г., пераважна большасць прысвечана вайскай тэматыцы. Аўтары спрабуюць паказаць веліч совецкіх людзей, намалюваць вобразы героюў усенароднай барацьбы з ворагам. У цэнтры ўвагі пісьменнікаў—беларускія партызаны, баявыя палчэчнікі салдат Савецкай Арміі.

За некаторымі выключэннямі ў гэтых апавяданнях, мала жыцця, мастацкай праўды.

Прыкладам твора, у якім выразна бачны названыя загані, з'яўляецца апавяданне „Шляхамі жніцця“ А. Кулакоўскага („Беларусь“ № 2). Аўтар не здолеў як след вырашыць тэму, і атрымаўся надуманы вавярхоўны твор.

Асноўныя недахопы апавядання—прымітывнасць, схематызм і статычнасць пры аднастайнасці падзей і абмаўленым вобразам. Партызанская барацьба ў апавяданні малюецца, як стыхійны рух, які ўзяў як адказ на грабежніцкія дзеянні акупантаў. Вобразы партызан не індывідуалізаваны, пісьменнік не паказвае героюў у іх росце; нехарактэрнае, выпадковае вызначнае паводзіны дзеючых асоб, пагану іх дзеянняў неапраўданы і неабгрунтаваны.

Заганяю ў самай сваёй аснове ідэя твора, якая зводзіцца да таго, што наша краіна ў вайну параўноўваецца з сям'ёй ічол, якая абараняецца ад пабожнага ўмяшання: „Наш чалавек, як тая пчала... Не пакадае жніцця свайго, а ў нявольні не дацца“. Істынныя дзеянні ічол, бялагічны закон прыроды пісьменнік механічна пераносіць на чалавечы грамадства. Для абгрунтавання сваёй думкі Кулакоўскаму

спатрэбілася галоўнага героя Грыся Вячэру зрабіць праляром. Пачалася вайна, немцы знішчылі пчаліную пасеку Вячэру, і ён адноўчы нечакана знік з дому. Як высветлілася потым, Вячэра стаў партызанам. Далей пайшло ўсё проста: „Дзень за днём Грыся хата набывала ўсё большую і большую славу ў лесе, сюды прыходзілі партызаны, як на адзін з сваіх баявых пунктаў, а з цягам часу яна стала тым месцам, дзе нараджаліся і распрацоўваліся амаль усе важнейшыя планы Паддубавскага партызанскага атрада“. Жонка Грыся, вядома, пайшла ўслед за мужам: „Праз тыдзень яна і сама не забывалася, як усё больш і больш пачынала дапамагаць мужу ў новай справе“.

Так спрыснана, мастацкі неабгрунтаваны малое пісьменнік нараджэнне і першапачатковую дзейнасць партызан. Далейшымі чынкамі Вячэры кіруюць выпадковасці: выпадковая сустрэча з сынам, які яго потым высветлілася, быў таксама—экамандзірам над усімі партызанскімі атрадамі; выпадковы прыход немцаў у хату Грыся. Заканчаецца апавяданне эпіпадам, які ўжо стаў традыцыйным: пераварочанне людзі і патапленне ворага (яшчэ ў 1906 г. у апавесці „Зарыца“ аналагічны сюжэт быў выкарыстаны А. Серафімічэчам).

У апавяданні „Лясная песня“ („Полымя“ № 2) П. Пестрак паставіў сабе за мэту паказаць узаемаадносіны паміж партызанамі і насельніцтвам. Але пісьменнік не здолеў захаваць суравмернасці частак нападзенага матэрыяла і намалюваў толькі прыябную ідэалічную карціну каханя Хомчыка і Аксіні. Маладыя людзі, аддзельшыся ва ўладу пацудзіў, забылі, у які час іны жывуць. „Хомчык... мог-бы і абыцца,

што ён партызан, што на свеце вайна. Але за плячэма муляў аўтамат“. Варта забраць у Хомчыка гэты аўтамат і пазбавіць яго імені партызана—ад гэтага ў „Лясной песні“, амаль нічога не зменіцца,—і мы атрымаем твор, дзеянне якога не абумоўлена часам і абставінамі.

Жніццёвасцю вобразаў, праўдывасцю апісання падзей і свежасцю мастацкіх сродкаў вылучаюцца апавяданні „Рыгор Аднамак“ М. Лобана і „Выпрабаванне“ Я. Брыля („Беларусь“ № 2).

У першым аўтар пераканаўча расказвае гісторыю простага совецкага чалавек, які „любіў, што ўсё вакол варушылася, гаманіла, жыло, і ў гэтым жыццым, дзе чалавек цягнуўся да новага, дзе ён браў сілу над зямлёю, не апошнім адчуваў ён і сябе“. Калі вораг захацеў забраць у яго і ў яго краіна гэта кінулае жыццё, Рыгор з упер'енасцю, што „спраўда возьме верх, на мери сваіх магчымасцей дапамагаў знішчыць акупантаў“. Зрабіўшыся вандроўным майстрам, ён хадзіў па вёсках і „ахвотна рабіў усею работу... Але ніхто не заўважаў аднаго, што кожны раз пасля прыходу Аднамаха ў вёсцы што-небудзь адрадаляло, то анаходзіў дзе-небудзь на загумені забітага старасту, то раптам наздаждо партызанскі атрад і разганяў усё, што пахла німеччынай“. Рыгор у мірныя часы быў мала прыкметным сціплым чалавекам; у вайну гадзіну ён застаўся такім-жа сціплым і непрыкметным—і рабіў вялікую справу.

Хвалюе чытача намалюваны Я. Брылем у апавяданні „Выпрабаванне“ эпіпад з партызанскіх будняў—варожы блакіроўка групы партызан, сярэд якіх знаходзілася жывічына з маленкім дзіцем. Пісьменнік верны, бо яго героі—жывыя людзі. „Выпрабаванне“—кавалачак партызанскага жыцця, складанага і цяжкага.

Па-ранейшаму самым слабым месцам у часопісах „Полымя“ і „Беларусь“ з'яўляецца апавяданне на тэму сённяшняга дня Радамы. „Полымя“ дык наогул не змясціла ў бягучым годзе ніводнага апавядання беларускіх празаікаў на надзённую тэматыку. Першыя спробы ўзасоўчы канкрэтныя людзей працы ў літаратурныя вобразы („Беларусь“ за 1947 г.) пакулі што не могуць задаволяць нас. Коўзане па паверхні, схематызм і спрыснанысць яшчэ ў большай меры, чым для вайсных, характэрны для апавядання на сучаснай тэмы. Аўтары іх звычайна—лабачныя суарыялісты, рэгістратары падзей, у публічна прамежкі часу яны фіксуюць толькі вынікі працы чалавек—адноўлена электрастанцыя, пабудавана вёска і г. д. Пры такім падыходзе да справы пісьменнік не адлюстроўвае сам працэс будаўніцтва, а значыць не можа паказаць у станавіленні, у фарманні і чалавечка-творцы гэтай працэса. Характары людзей, звычайна, атрымоўваюцца статычнымі, застыглымі, раз вазасцудзі дадзенымі, а жніццё палачэна храніліна.

Невыпадкова і сюжэты апавяданняў будуюцца трафарэтна: хто-небудзь, пасля доўгай адсутнасці прывяздае і не пазнае знаёмых мясцін. Замест зямлянак ён бачыць светлыя прасторыя дзямі; дзе раней былі траншэі, аконы і ўзрытае варонкамі поле—каласіцца багатая ніва. Чаго каштавала совецкім людзям усё гэта, якія цяжкія прышлось ім перамагчы, каб вырасілі назвава адбудаваныя вёскі і закітылі нівы—чытачу дазволена адагадацца самому.

Балды што самым тыповым у гэтых адносінах з'яўляецца апавяданне—„На знаёмых шляхах“ І. Шамякіна („Беларусь“ № 3).

Пісьменнік выраўляе ў падарожжа на рабёну сакратара райкома партыі Лясніцкага і яго сябра Прыборнага, які прыхаў у гасці. Лясніцкі і Прыборны—учаршаны партызаны. Яны едуць на месца іх былых дзеянняў, і Лясніцкі паказвае сваіму сябру—гаворачы словамі аўтара—„сюрпрызы“: адбудаваныя вёскі, школы, цагельны завод, зялёную руць першых усходаў. Аўтар

толькі мімаходом—які і яго героі Лясніцкі і Прыборны, прыездам загляну